

הרב יהודה זולדן

גיליון מס' 57

מסכת יומא דפים ז'-ל"ג

ו' – י"ב אייר, פרשת אחרי קדושים, תשפ"א

מזוזה בבית הכנסת

(יומא יא ע"א-יב ע"א)

תנאים חלקו בשאלה האם בית כנסת חייב במזוזה או לא, ויש מצבים בהם הכל מודים שחייבים לקבוע מזוזה בבית כנסת, ותלוי באיזה סוג של בית כנסת. הדיון בנוגע לבית כנסת קשור לשאלת קביעת מזוזה בהר הבית בלשכות ובעזרות.

יומא יא ע"ב-יב ע"א

תנו רבנן: בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין - חייבת במזוזה. - פשיטא! - מהו דתימא: ביתך - ולא ביתה, ביתך - ולא בתיהם, קמשמע לן. - ואימא הכי נמי! אמר קרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם, הני בעו חיי והני לא בעו חיי? - אלא ביתך למה לי? - כדרבא. דאמר רבא: דרך ביאתך, וכי עקר איניש - כרעיה דימינא עקר ברישא.

תניא אידך: בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה - מטמאין בנגעים. - פשיטא! - מהו דתימא: ובא אשר לו הבית, לו - ולא לה, לו - ולא להן, קא משמע לן. - ואימא הכי נמי! - אמר קרא: בבית ארץ אחזתכם. - אלא לו למה לי? - מי שמייחד ביתו לו, שאינו רוצה להשאיל כליו, ואומר שאין לו, הקדוש ברוך הוא מפרסמו, כשמפנה את ביתו, פרט למשאיל כליו לאחרים. ובית הכנסת מי מטמאין בנגעים? והתניא: יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים - תלמוד לומר ובא אשר לו הבית - מי שמייחד לו, יצאו אלו שאין מיוחדין לו! - לא קשיא; הא - רבי מאיר, הא רבנן, דתניא: בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת - חייב במזוזה, ושאין בה בית דירה - רבי מאיר מחייב, וחכמים פוטרין. ואיבעית אימא: הא והא רבנן, ולא קשיא; הא - דאית בה בית דירה, הא - דלית בה בית דירה. ואי בעית אימא: הא והא דלית בה בית דירה, והא דכרכים והא דכפרים.

רש"י

דכרכים - שהוא מקום שווקים, ומתקבצים שם ממקומות הרבה, והיא עשויה לכל הבא להתפלל, ואין לה בעלים מיוחדים.
דכפרים - כל בעליו ניכרים, והרי הוא כבית השותפין.

צורבא הדף היומי

- איזה בית כנסת מטמא או אינו מטמא בנגעים, ואיזה חייב או פטור ממזוזה?

תוספות כתב שהלכה כרבנן ובית הכנסת ובית המדרש שאין בו בית דירה, ודן במקורות נוספים מהם היה מקום להבין אחרת.

יומא יא ע"ב ד"ה שאין

שאיין בו בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין - משמע מכאן דבית הכנסת ובית המדרש שאין בו בית דירה דלא בעי מזוזה, דמסתמא הילכתא כרבנן.

והא דאמר פרק הקומץ רבה (מנחות דף לג.) והא ההוא פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא והוה ליה מזוזה וליכא למימר דהתם מיירי בדאית ביה בית דירה, דא"כ מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה עייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה ליה מזוזה לישני דההיא דרבי לא הוה ביה בית דירה ודרב הונא באית ביה בית דירה י"ל דהתם מיירי בפתח הבית שהיה נכנס ויוצא בו לבית המדרש.

ובפ' (הרואה) במסכת ברכות (דף מז.) משמע נמי דהלכתא כמאן דפטר גבי אביי ורבא דהוה אזלי באורחא וכי מטו לבי כנישתא א"ל (רבא) לאביי ליעול מר א"ל עד האידינא לאו מר אנא אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן אין מכבדין בדרכים וכו' עד אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה. יש בו מזוזה ס"ד? אלא בפתח הראוי למזוזה. משמע דפתח בית הכנסת פטור.

מיהו בירושלמי פ"ד (ה"ב) דמגילה משמע דבי מדרשא דר' חנינא ממש הוה ליה מזוזה גבי מזוזה שניתנה בשליש העליון הגע עצמך שהיה השער גבוה א"ל נותנה כנגד כתיפותיו בי מדרשא דר' חנינא עביד כן וי"ל דבי מדרשא דר' ודרב הונא ודר' חנינא שלהם היו ולא של רבים אלא של עצמם.

- הסבר מה למד תוס' מכל מקור בנוגע לחובת מזוזה בבית כנסת.

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה ו, ו

הר הבית הלשכות והעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורין לפי שהן קדש. בית הכנסת של כפרים שהאורחין דרין בו חייב במזוזה, וכן בית הכנסת של כרכין אם היה בו בית דירה חייב.

כסף משנה שם

ובתי כנסיות וכו'. ברייתא שם בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה, ושאיין בה בית דירה ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין. ודין בית המדרש שוה לדין בית הכנסת. ומה שכתב רבינו שבית הכנסת של כפרים סתמו יש בו בית דירה, ושל כרכים סתמו אין בו בית דירה. הר"ף בהלכות מזוזה כתב כן:

הרמב"ם הסביר במקום אחר מה ההבדל בין ביצת כנסת של כפרים ובין בית כנסת של כרכים.

צורבא הדף היומי

רמב"ם הלכות תפילה יא, טז

במה דברים אמורים שמותר למכור בית הכנסת בבית הכנסת של כפרים שלא עשו אותו אלא על דעת בני הכפר לבדם שיהיה להם להתפלל בו שאם רצו כולם למוכרו מותרין. אבל בית הכנסת של כרכין הואיל ועל דעת כל אנשי העולם נעשה שיבוא ויתפלל בו כל הבא אל המדינה נעשה של כל ישראל ואין מוכרין אותו לעולם.

- לפי הכסף משנה, מה ההבדל בין בית כנסת של כפרים לבין בית כנסת של כרכים מבחינת הגרים בהם, ובמה הדבר משפיע על החובה או הפטור לקבוע מזוזה?

הרב משה סופר, שו"ת חתם סופר יורה דעה סימן רפא

מה שנתקשה ברמב"ם ה' מזוזה דיהיב טעמא דבית הכנסת פטור ממזוזה מפני שהוא קודש ובגמרא פ"ק דיומא ליתא להך טעמא אלא דלא נקרא ביתך ומשו"ה דכפרי' חייב במזוזה, והסביר מעלתו כיון דנמכר מיקרי ביתך. ועוד הקשה הא בית הכנסת קדושתו מדרבנן ואין יפטר ממזוזה מפני קדושתו? הנה ההפרש בין כפרים לכרכים כתב הר"ף משום שתמא דמלתא בכרכים לית ביה דירה מה שאין כן בכפרים ולא כמ"ש מעלתו וכ"כ בכסף משנה שם. ובש"ס צריך להסביר כיון דהלשכות ועזרות פטורות מפני שהן קודש, אם כן מאי טעמא לשכת כהן גדול חייב מפני שיש בה דירה הרי קודש היא? ואי תימא מ"מ כיון שיש בו דירה חייב אם כן לשכות ועזרות ע"כ לית בהו דירה, אם כן בלאו הכי נהיה פטורים אפילו לא יהיה קודש כמו בית הכנסת דלחד שינוי' הא דאית בי' בית דירה לחזן וכו'. ע"כ ס"ל לר"ף ורמב"ם דלאו קדושת עצמם קאמר אלא הוי ליה ביתך דירת חול והדיוט ולא דירת גבוה ה' אלקי ישראל בא בו ושוכן בתוכו, ולכן כל שהדיוט דר בו היינו כהו גדול אפילו יהיה מקום קודש מ"מ מיקרי ביתך היינו דירתך, וכל שהשכינה שרויה בתוכה ולא הדיוט כגון בית כנסת שאמרו חז"ל במס' מגילה (כה ע"א) "ואהיה להם מקדש מעט" אלו בתי כנסיות שבבבל, שמעולם לא זזה מהם שכינה פטורים ממזוזה אף על פי שאינם קודש, מ"מ הדירה היא דירה ומשכן לגבוה. ועל כן בית כנסת שיש בו דירה לחזן או סתם כפרים שיש בהם דירה חייב, וסתם כרכים שאין בו דירה פטור. זה הנלע"ד.

- לפי החתם סופר, מדוע כתב הרמב"ם שפטור ממזוזה בבית כנסת הוא מפני שהוא קדש, ומה המשמעות בנוגע לקביעת מזוזה?

הנצי"ב, מנמק אחרת את ההבדל בין סוגי בתי הכנסת.

הרב נפתלי צבי יהודה ברלין, מרומי שדה יומא יא ע"ב

למדנו מלשון השאלתות בפ' עקב, בתי כנסיות ובתי מדרשות נמי פטורין דאיקרין מקדש שנא' "והשימותי את מקדשיכם". וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' מזוזה הלכה ו'. ומשו"ה העלו הר"ף והרמב"ם דבר חדש במזוזה לחלק בין דכרכים לבין דכפרים. ולא כמו שכתב מרן הכסף משנה ז"ל, "משום דביהכנ"ס של כפרים סתמו יש בו בית דירה ובשל כרכים אין בו בית דירה". דאי אפשר לומר כן, שהרי א"כ הלא גם בנגעים הו"ל לחלק הכי, ותו אמאי איצטריך לפרש [בשל כפרים שהאורחין דרין בו]. אלא פי' הנפקא מינה דבשל כפרים אין מקדשין אותו הקדש

צורבא הדף היומי

גמור, כדי שיהיו מותרין האורחין לשכב ולאכול בו. אבל בשל כרכים שהן רבים כו', ואין צריכים האורחין לשכוב בביהכנ"ס לא, דהקדש גמור הוא, וכ"כ בנימוקי יוסף. וחילוק זה אינו שייך בנגעים, דהתם אין הטעם שאין מטמאים בנגעים משום שהן קדש, אלא הטעם הוי משום שאין מיוחד לו. ומש"ה אינו מטמא אלא כשיש לו בית דירה לחזן. אבל מזוזה לא מיפטר אלא משום קדש, ומש"ה של כפרים אינו קדש כל כך, שהרי על מנת כן נבנה כדי שיהיו רשאים לאכול ולשכב שם האורחין ואינו קדש.

ולפי דברי הר"ף והרמב"ם יש ליישב מה שהקשו התוס' בד"ה שאין, מהא דהירושלמי דביהמ"ד דר' חנינא הוי מזוזה, וי"ל דעל מנת כן נבנה שיהו ישנין שם אפילו לצורך תלמוד תורה מש"ה אינו כקדש.

- לפי הנצי"ב, מה ההבדל בין בית כנסת של כפרים לבין בית כנסת של כרכים מבחינת הגרים בהם, ובמה הדבר משפיע על החובה או הפטור לקבוע מזוזה?

בסוגיה זו האריך מאד הרב אברהם דב כהנא שפירא, רבה האחרון של קהילת קובנא. עיקר תשובתו עוסקת בשאלה האם בית כנסת חייב במעקה, וכן חצר בית כנסת, והוא השווה לסוגיתנו בענין חובת מזוזה בבית כנסת.

הרב אברהם דב כהנא שפירא, שו"ת דבר אברהם חלק א סימן לז, ס"ק ו, ח

ו. [ביאור שיטת רש"י] דבית הכנסת אף על פי שאין בה דירה לחזן מ"מ לא דמיא לביתא דלא מיתדר כלל דפטור ממזוזה, לפי שביאת הציבור להתפלל בה וביהמ"ד לגירסא הויא דירה וביאתך מיקרי, כדאמרינן התם ביומא לעיל מינה רפת בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בו חייבת במזוזה, אלמא דקישוט הנשים בו מיקרי דירה ולא הוי כדירת ארעי וה"נ ביאת הציבור לתפלה ולגירסא לא גרע משהנשים מתקשטות בו, ומש"ה מחייב ר"מ במזוזה ורבנן פטרי משום דלא הוי ביאתך המיוחדת, דהיינו שאין אופן דירה זו מיוחד לאחד מהן שלכל העולם רשות להתפלל ולדור שם דירה כזו, ומש"ה ברייתא דאין מטמאין בנגעים משום שאינן מיוחדין אתיא כרבנן דבעו דירה מיוחדת. אבל כשיש בה בית דירה לחזן הרי דירה זו מיוחדת רק לו לבדו שאין כל העולם דרין בה ומש"ה חייב מצד דירתו שהיא מיוחדת לו ככל שוכר דעלמא, ובזה מדמי גם נגעים דכיון דאית ליה לחזן דירה מיוחדת ובא אשר לו הבית קרינן ביה. וכ"כ בס' קדושת יום טוב שם ומ"מ לענין נגעים עדיין דחוק הוא... ולכן מרווח לן יותר לומר שהבית דירה קנוי לגמרי להחזן או שהוא של חזן ממש והלכך הוי ביתך המיוחד גם לענין נגעים, ולפי"ז א"ש ביאור הסוגיא אפילו אי נימא דדעת רש"י דשוכר בית פטור ממזוזה דבעינן ביתך דוקא דמ"מ חייב החזן בשביל דירתו דהוי ביתו ממש וכמו לענין נגעים. תו קאמר הש"ס איבע"א הא בכפרים הא בכרכים שבכפרים נקרא ביתך המיוחד כדפירש"י שבעליו ניכרין ולא בעינן תו בית דירה מיוחדת דביאת הציבור לתפלה גופה הויא דירה מיוחדת אבל בכרכים גם בני עבר הים באים להתפלל שם ויש להם חלק בה הלכך לא הוי מיוחד לא גוף הבית ולא הדירה. ומסקינן דשל כפרים נמי לא הוי מיוחד כיון שאין כל אחד מכיר חלקו ופטור ממזוזה ואינו מטמא בנגעים עד שיהא בית דירה לחזן דאז גוף הבית וגם הדירה מיוחדין, אבל במה שביהכ"נ של כפרים עשוי לאורחים לא מהני אפילו למזוזה [אפילו

צורבא הדף היומי

אי לא בעינן ביתך אלא ביאתך כדעת רש"י] שהרי דירת אורחים זו גופה אינה מיוחדת דרשות לכל אורחים שבעולם לדור שם, מלבד מה די"ל דדירת אורחים הויה רק דירת ארעי:
[ח] [שיטת הרמב"ם]. נראה דהרמב"ם וסייעתו מפרשי דהא דפטרי רבנן בית הכנסת ממזוזה הוא משום שהוא קדש כהר הבית דברייתא, ור"מ סבר דקדש נמי חייב במזוזה ופליג אברייתא דלעיל. ואולם הר"מ ז"ל מפרש ענין הקדש לא מפני שהבית או המקום קדש, אלא מפני שהדירה היא דירת קדש, ר"ל דבעינן דירה לצורך חול ולא דירה לצורך קדש, וכ"כ המאירי בחי' ליומא (דף י' ע"א) וז"ל "אין הבית חייב במזוזה אא"כ היתה בו דירה של חול אף על פי שגופו קדש חייב במזוזה" עכ"ל. ובדף י"א כתב עוד וז"ל "נמצא שדירת חיוב צריכה ארבעה תנאים - דירת אדם ודירת חול ודירת קבע ודירת כבוד, ויש מוסיפים שאף הבית יהיה במקום חול" עכ"ל ונשנה באותו דף עוד הפעם עיין שם. וכי היכי דאמרינן דבית העצים לאו דירה מיקרי אף על פי שיוצא ונכנס לשם, לפי שאינו נכנס לשם דירה אלא לשם עצים [מלבד מה שאפשר דכניסה זו הויה ארעית] ה"נ בעינן שידור לצורך חול ולא לצורך קדש. ומה שבאים למקדש ובית הכנסת לתפלה שפיר מיקרי דירה דלא גרע מקישוט הנשים אלא דהוי דירת קדש שהרי אופן דירת המתפללים אינו לצורך חול, ולהכי לרבי מאיר דמחייב גם בדירת קדש חייב במזוזה ורבנן פטרי רק משום שהיא דירת קדש. ואף על פי שהרמב"ם (הל' מזוזה ו, א) בי' תנאים שיתחייב הבית במזוזה כתב שיהי' הבית חול, צריך לדחוק ולומר דהכוונה היא שהדירה שבבית תהא חול ומשור"ה בדאית בה בית דירה לחזן או שהאורחין לנין שם וכן בלשכת פרהדריא דהויה דירת חול חייבין במזוזה אף אליבא דרבנן.
...וא"כ בבית הכנסת של כפרים שאורחין לנין שם תדיר אלא שאין דירתם מיוחדת להם כמש"ל שהיא נעשית לכל אורחין שבעולם מיקרי דירה לענין מזוזה שהרי משתמשין בה לצורך חול אבל לענין נגעים לא מקרי בית דירה דלאו מיוחדת היא. ומעתה פסקי הרמב"ם ז"ל יוצאים כמין חומר, דבמזוזה דלא בעינן ביתך המיוחד פסק דבית הכנסת של כפרים חייב מפני שהאורחין לנים שם ואף על פי שאין דירתם מיוחדת, אבל בנגעים לא הזכיר לינת אורחים בשל כפרים שהרי אין זה בית מיוחד כנ"ל והצריך בית דירה דוקא כי היכי דליהוי בה בית דירה מיוחד ומיושב כל מה שהקשינו למעלה, והדברים מזהירים בעז"ה:

- לפי רש"י ולפי הרמב"ם מה הסיבה שבית כנסת פטור ממזוזה, ומה הדין בבתי כנסת של כפרים ושל כרכים ומדוע?

הלכה למעשה

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מזוזה סימן רפו סעיף ג

בית הכנסת, אם יש בו דירה לשום אדם, חייב במזוזה. הגה: ואם בית דירה בעזרה שלפני בית הכנסת, העזרה חייבת ובית הכנסת פטור. (ב"י בשם רבינו ירוחם).

הרב יעקב אריאל, שו"ת באהלה של תורה א סימן מז

צריך ישן המשמש כבית מדרש באופן זמני, עד לסיום בנייתו של בית המדרש החדש. האם יש חיוב לקבוע בו מזוזה? ואם כן, האם יש לברך על קביעתה? וא"כ בית-מדרש שיש לו בעלים מיוחדים חייב במזוזה, לשיטת רש"י והתוס'. אולם הרמב"ם (הל' מזוזה פ"ו ה"ו) חולק על שיטה זו, וכותב: "ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורין, לפי שהן קודש. בית-הכנסת של כפרים, שהאורחין דרין בו, חייב במזוזה". ומשמע מדברי הרמב"ם שהוא חולק על רש"י, וסובר שבית-כנסת פטור, לא משום שאין לו בעלים, אלא משום שהוא קודש. וזו כוונת הגמ' ביומא, שאמרה "יצאו אלו שאינן מיוחדין לו". כלומר, שבת-כנסת ובתי מדרש אינם מיוחדים לתשמיש חולין של הדיוט, אלא לתשמיש קודש. ולשיטתו ההבדל בין בית-כנסת של כפרים לשל כרכים אינו כרש"י, הסובר שלא לו בעלים מיוחדים ולא לו לא, אלא שסתם בית-כנסת של כפרים יש בו דירה, וא"כ הוא בית המיוחד גם לתשמיש של הדיוט; מה שאין כן בבית-כנסת של כרכים, שסתמו אין בו דירה. (וכ"כ הנמוק", הל' מזוזה דף ו' ע"ב ד"ה בית הכנסת, בדעת הר"ף. ועיין מה שכתב בשו"ת הר-צבי, או"ח ח"א סי' י"ז ד"ה והנה, להסביר את המחלוקת בין רש"י והרמב"ם). אמנם רש"י במגילה כ"ו א' ד"ה מקודש כתב: אף בבכנ"ס משמע. אך אין הכרח לומר שזהו הטעם הפטור. ולפירוש זה, בית-מדרש שלנו, אף שיש לו בעלים מיוחדים, כיון שאין בו תשמיש של הדיוט פטור ממזוזה.

...למעשה נראה שכל עוד המקום הוקדש לבית מדרש, גם אם הוקדש זמנית, אין לעשות בו בינתיים תשמיש של חולין. ולכן לדעת הרמב"ם הוא פטור ממזוזה. אך לדעת רש"י, שהכל תלוי בבעלות, יש לומר שמכיון שיש לבית המדרש הזה בעלים ידועים הרי הוא חייב במזוזה.

ולכן יש לקבוע מזוזה מספק, אולם בלי ברכה. .

הרב אליעזר מלמד, פניני הלכה, הלכות מזוזה, ג

ניתן היה לחשוב שהחובה לקבוע מזוזה בפתח בית הכנסת גדולה מהחובה לקבוע מזוזה בבית פרטי. אבל האמת הפוכה, החובה לקבוע מזוזה היא דווקא בבית מגורים ולא בפתח בית הכנסת. שנאמר (דברים ו, ט): "וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזַת בְּיַתְדְךָ", "ביתך" הוא מקום מגורים שרגילים לאכול ולישון בו, שדווקא הוא חייב במזוזה, אבל בית כנסת, שלא נועד לשמש כבית – פטור מן המזוזה (שו"ע יו"ד רפו, ג).

בדורות הקודמים, כשהמצב הכלכלי היה קשה בהרבה מהמצב היום, והיו עניים רבים שלא היה להם היכן לישון, היו רגילים לשכנם בפרוזדור ובמבואות שלפני בית הכנסת, ובאותם

צורבא הדף היומי

המקומות היה צריך לקבוע מזוזה בכל הפתחים שנכנסו בהם למקומות השינה. אבל בפתחים שנכנסו דרכם למקום התפילה, לא קבעו מזוזות.

אולם לגבי בתי המדרש התעוררה שאלה, כי אולי דווקא בית כנסת פטור מן המזוזה, מאחר שנמצאים בו רק במשך זמני התפילה, שהם בסופו של דבר חלק קטן מן היום, אבל בתי מדרש, שרגילים ללמוד בהם כל היום, אולי צריך להחשיבם כבית דירה ולחייבם במזוזה, וכפי שלמדנו (לעיל ז, ז) שמותר ללומדי התורה לאכול בהם כדי שלא להתבטל מתורה. אכן יש בזה שתי דעות, לדעת רוב הפוסקים גם בית מדרש פטור ממזוזה, ויש מן הפוסקים הסוברים שבית מדרש חייב במזוזה. למעשה נוהגים להחמיר ולקבוע מזוזה בבתי המדרש, אבל אין לברך בשעת קביעתה, מאחר שלדעת רוב הפוסקים אין מצווה לקבוע מזוזה בבתי המדרש (שו"ע יו"ד רפו, י). והואיל ובכל בתי הכנסת רגילים היום לקבוע שיעורי תורה, ויש להם על ידי זה קצת דין של בית מדרש, נוהגים לקבוע גם בהם מזוזות בלא ברכה, אולם על הפתח הראשי שממנו נכנסים גם למבואות וחדרי הספח שבהם לעיתים אוכלים, יש לקבוע מזוזה עם ברכה.

אמונה

דברים רבה (וילנא) פרשת כי תבוא פרשה ז סימן ב

זהו שאמר: "אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמר מזוזות פתחי" (משלי ח, לד). מהו "אשרי אדם שומע לי"? אמר הקדוש ברוך הוא: אשריו לאדם בשעה ששמועותיו לי. מהו "לשקוד על דלתותי"? אמר הקדוש ברוך הוא: אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת, אל תעמוד על הפתח החיצון להתפלל שם, אלא הוי מתכוין להכנס דלת לפנים מדלת. לשקוד על דלתי אין כתיב אלא על "דלתותי" ב' דלתות. ולמה כן? שהקב"ה מונה פסיעתך ונותן לך שכר. ומהו "לשמור מזוזות פתחי"? אמר ר' יהודה בר סימא: וכי יש מזוזה בבתי כנסיות? אלא מה המזוזה הזו אינה זזה מהפתח, כך לא תהא זז מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. אמר הקדוש ברוך הוא: אם תעשה כן דע שאתה מקבל פני השכינה. מה כתיב אחריו "כי מוצאי מצא חיים" (משלי ח, לה) אמר הקדוש ברוך הוא: מי הוא זה שבא לבית הכנסת ולא מצא את כבודי שם. אמר ר' איבו: ולא עוד אלא שאתה עומד בבית הכנסת והקב"ה עומד עליך. מנין? שנאמר: "אלהים נצב בעדת אל" (תהילים פב, א). אמר הקדוש ברוך הוא: ולא דיך שאת מקבל פני השכינה בבית הכנסת, אלא שאתה יצא משם טעון ברכות. מנין? שנאמר "כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מה'".

רמב"ם הלכות מזוזה ו, יג

חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים, אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא שנאמר "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם" (תהילים לד, ח)

הרא"ה קוק, עין איה, ברכות ז, יד

המזוזה תורה על זכרון השם יתברך, כד' הרמב"ם. אמנם עיקרה בימין דרך ביאתך, להורות על ההשתדלות היאירה הראוי לאדם להשתדל בידיעת שם ד' ית' בהיותו יושב בביתו במנוחה. ועיקר יתרון המנוחה לשלימות הנפש תלוי במה שצריך הכח המדמה לצייר את דרכי השלימות בציור נכון ואמיתי, שע"פ שלימות כח המדמה כשהוא בנוי ע"פ טהרת השכל יתישרו המעשים כולם ויתרומם האדם למעלת החסידות והקדושה. וכח המדמה השלם הוא באמת הבונה את בנין החכמה וחדריו. כי ההשגה מצד עצמה היא בלתי מוגבלת ועל כן אין לה כל כך יחש קרוב אל יושר המעשים וההנהגות שהם תולדות השכל המעשי, שצריך שישתלם ע"פ שלימות הכח הדמיוני כשהוא מוסר מכל חסרון. וזאת היא אחת ההערות שראוי ליחש למזוזה, שע"כ נהגנו בשם שדי מבחוק, לרשום ציור הכרת השם יתברך מפני שאמר לעולמו די, ושם גבול וקצב לדרך ההכרה בגדולתו ית' באופן שיהי' קרוב למעשים טובים ורצויים.